

Slutrapport

GRANIT- KUSTEN

Projekt Granitkusten,
Norra Bohuslän
Insatsområde 1
– SWOT-analyser

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

STRÖMSTADS
KOMMUN

TANUMS
KOMMUN

Sotenäs kommun

LYSEKILS
KOMMUN

Innehåll

Inledning - Bakgrund	4
Syfte och mål	5
Avgränsningar	6
Metod - SWOT-analysen, workshop	6
Vad innebär en SWOT-analys?	6
Organisation - Aktörer, samarbetspartners och styrgrupp	6
Deltagande kulturmiljöer	7
Samarbetspartners och organisationer som kan sammanlänkas med Granitkusten	9
Resultatredovisning	10
Analys, resultat och tolkning	10
SWOT-analys	10
Handlingsplaner och behov	11
Aktörerna indelade i teman	12
<i>Konstnärliga upplevelser</i>	12
<i>Kulturscener</i>	13
<i>Vandringsleder</i>	
<i>Guidning/Förmedling</i>	13
<i>Historik, berättande, inventering</i>	14
<i>Barn och ungdom</i>	14
Avslutande diskussion	14
Vad blev inte som vi planerat	16
SWOT-analys av projekt Granitkusten	16
Vad händer sen?	17
<i>Bilaga 1: Generaliserade SWOT- analyser</i>	
<i>Bilaga 2: Handlingsplaner uppdelade per kulturmiljö (utifrån förstudiens indelning)</i>	

Inledning – Bakgrund

Bohuslän förknippas starkt med granit. Idag kanske främst landskapsmässigt då de röda kala klipporna syns så väl i kustbandet och utgör ett sceneri kopplat till sol och bad. Graniten har även spelat en stor roll i norra Bohusläns samt Østfolds samhällsutveckling, via stenindustrin som hade sin storhetstid mellan mitten av 1800-talet till mitten av 1900-talet. Historiskt har också Idefjorden utgjort en kommunikationsled mellan Bohuslän och Østfold vilket har bundit samman bygderna. Granit är egentligen en av de vanligaste bergarterna på den kontinentala jordskorpan men i Bohuslän finns en lokal variant som kallas Bohusgranit. Den tillhör en av de yngsta granitarterna med sina 920 miljoner år och förekommer i ett område mellan Gullmarsfjorden i söder och Østfold i norr samt väster om Bullaresjöarna. Färgen varierar från grå till röd beroende på skillnader i mineralsammansättning och textur.¹

Kombinationen av de visuella, kala, numera ansedda som de vackra, granitklipporna och den historia och de berättelser som är starkt förknippade med denna bergart, utgör en god grund för att marknadsföra norra Bohuslän som Granitkusten. Efter önskemål från Västra Götalandsregionen och Kommunalförbundet om att alla de små lokala ansökningarna borde sättas in i ett större sammanhang och perspektiv för att få större effekter på utveckling av turism och kulturarv startades en förstudie; Granit². Förstudien var ett samarbete mellan kommunerna i Norra Bohuslän tillsammans med Länsstyrelsen, Västra Götalandsregionen och kommunalförbundet Fyrbodalen och där analyserades 12 unika miljöer fram som genom speciella insatser skall kunna utvecklas till kvalitativa besöksmål inom konceptet Granitkusten. I förstudien Granit skapades en modell som innefattar sex insatsområden som bygger på ett successivt genomförande och processarbete i dialog med utvalda aktörer. Det har saknats en gemensam plattform inom ämnet där alla kan samverka över kommungränser och över sektorsgränser. Huvudprojektet Granitkusten är tänkt som ett flerårigt projekt och har under 2017 startat med insatsområde 1- SWOT-analyser som finansieras av Leader Bohuskust och Gränsbygd, Tillväxt norra Bohuslän samt kommunerna i norra Bohuslän. Västra Götalandsregionen och Fyrbodalen medverkar också i projektet.

1. Wikipedia (2017-09-20)

2. Granit 2015-2016

Projektets syfte är att ta fram och driva denna gemensamma plattform. För att kunna arbeta fram plattformen krävs ett gediget underlag om vad alla miljöer har och inte har, vilket har tagits fram i SWOT-analyserna i insatsområde 1. Föreliggande rapport redovisar dessa SWOT-analyser samt vidhängande handlingsplaner för de besöksmål, föreningar, företag som har valt att vara med samt en analys för nästa insatsområde.

Under projektets gång har vi tittat på Bergslagsstatsningen Kultur och turism som är ett projekt som under 10 år pågått i Bergslagen och kan jämföras med Granitkusten. Projektet finansieras av Länsstyrelserna i Örebro, Dalarna, Västmanland, Gävleborg och Värmland samt av Region Dalarna, Region Gävleborg, Region Örebro Län, Region Värmland samt EU:s regionala utvecklingsfond. För att locka fler besökare till området arbetar de där med att utveckla ett antal utvalda besöksmåls kvalitet och tillgänglighet.³ Arbets sättet de har tillämpat i Bergslagsstatsningen är en process med efterfrågebaserade, anpassade och skräddarsydda insatser. Strategiska framgångsfaktorer i arbetsprocessen är samtal och personliga möten där det sker en kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte.⁴

Mellan 2014-2017 har också Riksantikvarieämbetet genomfört regeringsuppdraget *"Att främja attraktiva natur- och kulturmiljöer i nya och befintliga gruvsamhällen"* där de skulle utveckla, samla och sprida goda exempel på hur kulturmiljön kan tas tillvara och blir en viktig resurs i gruvområden. *Samverkan skedde med aktörer i Bergslagsområdet.* Det de kunde konstatera i uppdragets slutrapport var att kulturmiljö och kulturarv gör skillnad genom att människor kan känna tillhörighet och delaktighet när de fått en ökad förståelse för det svenska samhällets förändring och historia. För att en bygd ska utvecklas är det också viktigt med samverkan mellan föreningar, näringar, kommunala och statliga myndigheter, regioner och andra offentliga och privata aktörer. Det är genom en helhetssyn på förvaltningen av landskapet en hållbar grund skapas för att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen. Genom praktiskt kulturmiljöarbete ges möjlighet till validering av kunskap och kompetensutveckling och kulturmiljöer och kulturarvet ger en "äkthet" och autenticitet till besöksnäringen.⁵

Syfte och mål

Målet med huvudprojektet är att bilda en gemensam plattform under namnet Granitkusten där alla kan samverka över kommungränser och över sektorsgränser. Granitkusten blir då samtidigt ett nätverk där projekt/företag kan hjälpas åt att stödja varandra, samarbeta och utbyta såväl erfarenheter som tjänster. Projektets syfte är att ta fram och driva denna plattform men också att hitta möjligheter att stödja lokala entreprenöriella initiativ, ge dem möjlighet att växa, samtidigt som miljöerna sätts i ett sammanhang genom överblick och helhetssyn på granitlandskapets möjligheter. Huvudprojektet skall också resultera i webbaserade bokningsbara produkter från den lilla entreprenören direkt till kunder världen över, utan mellanhänder. För att Granitkusten ska bli gediget och hållbart nätverk så måste det vara ett processarbete som får ta den tid som behövs för att landa rätt.

Syftet med insatsområde 1 har varit att genomföra en process med workshoppar där medverkande från de olika miljöerna som tagits fram i förstudien haft möjlighet att delta. I workshopparna har deltagarna arbetat med att ta fram SWOT-analyser som i sin tur har lett fram till en formulering av en handlingsplan för respektive miljö. Handlingsplanerna kommer sedan att ligga till grund för nästa insatsområdes fokus och utformning som i slutänden ska leda till webbaserade bokningsbara produkter. Målet för insatsområde 1 är att så många som möjligt i de 12 utvalda miljöerna ska ha varit delaktiga i workshopparna och utfört SWOT-analyser över sin miljö. Samtliga deltagande aktörer ska utifrån analysen ha formulerat en handlingsplan.

3. www.bergslaget.se (2017-10-19)

4. Bergslagsstatsningens projektplan 2015-2017, sid 11

5. <https://www.raa.se/2017/03/regeringsuppdraget-om-gruvmiljoer-slutrapporterat/> (2017-10-19)

Avgränsningar

Projektet är geografiskt avgränsat till norra Bohuslän, dvs kommunerna Strömstad, Tanum, Munkedal, Sotenäs och Lysekil. Det är också avgränsat genom att de deltagande aktörerna ska ha någon anknytning till granit. Hur anknytningen definierats har dock setts som väldigt vid.

Metod – SWOT-analysen,workshops

Insatsområde 1 ska ses som starten på en större process av ett plattformsbbygge. Processarbetet har inneburit att Kulturlandskapet har förberett och tagit fram en metod för workshopparna samt tagit kontakt med företag och föreningar i de tolv miljöerna. För att få fram handlingsplaner för varje miljö har det genomförts workshoppar med diskussioner samt SWOT-analys. I Swot-analysen ska varje projekt/aktör formulera dess styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Efter det genomförda processarbetet har materialet bearbetats av Kulturlandskapet och sänts ut för återkoppling. I handlingsplanerna har det unika och attraktiva för besökaren lyfts fram och affärsidén för varje besöksmål har formulerats. Det har också förtydligats av vad som krävs inom respektive område för att stärka/stödja varje miljöns eventuella behov gällande till exempel kunskapsinsamling/ sammanställning, kompetens och infrastruktur samt hur respektive miljö kopplas till helheten för norra Bohuslän.

Utifrån de projekt/aktörer som har valt att delta har vi kunnat utkristallisera ett antal teman som går att samverka kring och utveckla. Även dessa teman har genomgått SWOT-analys och handlingsplaner.

- Vandringsleder
- Kulturscener
- Konstnärliga upplevelser
- Guidning/förmedling,
- Historik/berättande/inventering
- Barn och ungdom

Vad innebär en SWOT-analys?

Bokstäverna i förkortningen SWOT står för "Strengths", "Weaknesses", "Opportunities" och "Threats", dvs Styrkor, svagheter, möjligheter och hot. Det är ett planeringshjälpmedel för att synliggöra och analysera ett projekt. Styrkor och svagheter berör de inre faktorer som påverkar verksamheten/projektet medan möjligheter och hot är yttre faktorer. Exempel på styrka kan vara att det finns mycket kunskap i t ex en hembygdsförening, att det finns gott om eldsjälur, eller att intresset/ efterfrågan för området är stort. En svaghet kan vara avsaknaden av ovanstående eller t ex att det är svårt att nå ut, att det inte finns resurser till marknadsföring. En svaghet kan också vara att en verksamhet/miljö saknar en långsiktig förvaltning, t ex är det svårt när det inte automatiskt finns någon förening/organisation som kan hålla i eventuella aktiviteter i en miljö. En möjlighet kan vara att hitta nya sätt att paketera ett besöksmål eller att samverka med andra aktörer medan ett hot kan vara att besökare uteblir eller att bidragen försvinner.

Organisation - Aktörer, samarbetspartners och styrgrupp

Projektägare är Sotenäs kommun och arbetet styrs av representanter från de medverkande kommunerna i norra Bohuslän, det vill säga Strömstad, Tanum, Munkedal, Sotenäs och Lysekil. Styrgruppen har under projektets gång fått avstämningar och har haft möjligheter att diskutera, kommentera och styra riktningen. Projektet finansieras av Leader Bohuskust och Gränsbygd, EU:s jordbruksfond, Fyrbodals samt kommunerna i norra Bohuslän.

Kulturlandskapet har varit processledare i insatsområde 1 och har ansvarat för genomförandet av workshoppar och analyser samt för rapportskrivandet.

I projektet har föreningar och lokala entreprenörer med anknytning till granit och norra Bohuslän inbjudits att medverka, främst från de tolv kulturmiljöer som valdes ut i förstudien. Det är alltså från hembygdsföreningar, guider och konstnärer till kulturscener och bergsklättrare. I rapporten benämns de även som aktörer. För en mer detaljerad beskrivning av vilka delar som ingår i miljöerna se nedan. Som samarbetspartner agerar Turistrådet Västsverige (bl a genom projektet "Ett enat Bohuslän"). Eventuella framtida samarbetspartners skulle även kunna vara Geoparken Bohusgranit samt EU-projektet "Maritim utveckling i Bohuslän" som drivs av Tillväxt Norra Bohuslän samt Svinesundskommitténs projekt: Gränsen som attraktion. Högskolan Väst kommer att medverka i hela projektet för att forska fram en anpassad hållbar modell där Granitkustens aktörer kan utvecklas och samverka över tid. Samarbetspartners och eventuella projekt som skulle kunna sammanlänkas med Granitkusten finns beskrivna nedan.

Deltagande kulturmiljöer – presentation⁶

Dessa miljöer har alla en bakgrund i det unika granitlandskapet där natur- och kulturarvet formats under olika tidsperioder och de bedömdes innehålla goda utvecklingsmöjligheter. Inom dessa har diverse aktörer bjudits in till infomöte och workshoppar. Antalet utvalda miljöer samt deltagande aktörer kan komma att förändras över tid beroende på aktörernas möjligheter och intresse.

6. Granit 2015-2016

Kort beskrivning av de utvalda kulturmiljöernas ingående delar som framkom under förstudien:

Stångehuvud. Här finns i förstudien angivet att det är både det orörda och skyddade naturområdet med geologin i fokus och de ställen där det brutits granit. Lysekils mäktiga kyrka ;”katedral”, Idrottsplatsen samt Vikarvets Bohusmuseum.

Lahälla – Rixö. Bostadsbebyggelsen, föreningslokalerna samt de båda stenbrotten, inte minst de bevarade lämningarna av knottfabriken i Lahälla. Skrotstensupplag och berättelser från Rixö maskinstenhuggeri. Dessutom kopplas det till hållristningarna vid Brastad (även Brastads kyrka intressant med sin granitarkitektur).

Härnäset. Fantastiskt landskap med många lämningar av kommunikationer, samhällen som vuxit fram t ex Fågelviken och Slävik. Byggnadsminnesförklarad Folkets Hus på Härnäset. Eds storbrott.

Bohus- Malmön. Hela ön från Stallebrottet ned till Draget innehåller lämningar från hela industriepoken i en stor skala. Skillnaden mellan stenhuggerarbostäder och fiskarbefolkningens bebyggelsemönster finns tydligt och den bevarade smedjan och miljön i Hästedalen är intressanta inslag. Här finns även förhistoriska lämningar i form av rösen.

Hunnebostrand. Här ligger både Geoparken, Stenhuggerimuseet och skulpturparken på Udden med i miljön. Även de objekt som skapats utmed kajerna kompletterar bilden in i nutid.

KKV –Bohuslän, Skärholmen. En mycket utvecklingsbar miljö där en kan ta del av nutida stenprocesser med koppling till skulptur och konst. Här finns även en aktivt bearbetningsanläggning för granit i verksamhet på Skärholmen.

Hamburgsund. Aktiv förening som dokumenterar och vårdar olika stenmiljöer. Många småbrott samt ”Sibirien” som storbrott och den omvandlade ”Scen på Bönn”. Vandringsleder finns.

Rabbalshede och Hällevadsholm. Stenbrott med speciell granitkaraktär där det funnits många brott och bearbetningsverkstäder. De båda samhällena och kopplingen granit – Bohusbanan är intressant att belysa. Etablerande av en mötesplats / ateljé sker i en av de äldre fabrikena.

Fjällbacka. Geologiskt intressant med bergssidorna i samhället. Granitkyrka av Adrian Pettersson med magnifikt läge och kyrkogård bredvid. Ny skulptur uppe på berget av Arne Isacson och Pål Svensson. Gammal utskeppningsplats och ett spännande arkiv hos Kville Hembygdsförening.

Värdsarvet Tanum – Vitlycke. Innehåll välkänt med de olika lokalerna i och runt dalgångarna. Svinesundsområdet. Gränsland med betydande lämningar från olika tidsepoker. Lämningar av kommunikationer på båda sidor av gränsen med intressant bebyggelse. Svinesundsbron och utvecklingsbara områden vid de båda äldre tullstationerna.

Krokstrand. Centrum för granitindustrin i norra delen av Bohuslän och för båda sidor av Idefjorden. Unik samhällsbildning med mycket bevarat från industriepoken. Idrottsplats, Folkets Hus och kajanläggningar.

Samarbetspartners och organisationer som kan sammanlänkas med Granitkusten.

I den kommande processen ser vi att det är viktigt att föra en dialog med bland annat nedanstående aktörer. Mot bakgrund av granitindustrins historia är det viktigt att söka ett gränsöverskridande samarbete, såväl nationsgränser som sektorsgränser.

Turistrådet Västsverige

Turistrådet Västsverige som, sedan 1999, arbetar med att utveckla och marknadsföra besöksnäringen i Västsverige har tagit fram ett system som tydliggör vilka insatser som Turistrådet erbjuder samt vad som krävs av ett företag att ta del av dessa insatser. Systemet har de kallat Sverige – Norden – Världen och målet med detta system är att göra fler företag i Västsverige mogna för export. Steg 1 – Sverige innebär grundläggande kriterier som alla företag behöver leva upp till medan steg 3 – Världen förutsätter ett mer avancerat, professionellt sätt att hantera de olika delarna i verksamheten. Möjligheten för mindre företag att nå ut kan med fördel gå via samarbetspartners som har administrationen. Att nå upp till steg 2 – Norden borde inte vara oöverstigligt för mindre företag om de så önskar. Kriterierna kvalitet och hållbarhet bör ändå eftersträvas och översättning av material går att få hjälp av professionella översättare om de ekonomiska möjligheterna finns. Beroende på vad företagen uppnår för kriterier får de olika förmåner som också de har delats upp i tre steg.⁷

Tillväxt Bohuslän/ Maritim utveckling

Tillväxt Norra Bohuslän är en arena och en projektorganisation för samarbete mellan kommunerna Strömstad, Tanum, Lysekil och Sotenäs, dvs norra Bohuslän. Målet för organisationen är att genom olika projekt vars huvudmål är att med balans och varsamhet om miljö och människor skapa tillväxt och utveckling i Norra Bohuslän.⁸ Maritim utveckling i Bohuslän (MUB) är ett sådant projekt vars syfte är att under tre år stötta och skapa goda förutsättningar för utveckling av de maritima näringarna i Bohuslän. Insatser kommer bland annat att göras inom gästhamnsutveckling, evenemangsområdet, kunskapsturism, kusttransporter och marina livsmedel. Projektet genomförs genom samverkan mellan Tillväxt Norra Bohuslän, Göteborgs universitet, Svenskt Marintekniskt Forum och det Maritima klustret i Västra Götaland.

7. Sverige – Norden – Världen, Företagskategorisering för ökad exportmognad. Turistrådet Västsverige

8. www.tillvaxtbohuslan.se (2017-10-19)

Svinesundskommitténs projekt: Gränsen som attraktion:

Projekt sträcker sig över 2017-2020 och strävar efter att stärka samarbetet inom besöksnäringen i gränsregionen, dvs Bohuslän, Dalsland och Østfold. Projektets främsta fokus ligger på nationalpark Halden, Tresticklan Hvaler och Kosterhavet. Vad är hållbar turism och vad är det i en skyddad natur- och kulturmiljö? Inom projektet har de utvecklat en guideutbildning med inriktning på gränsregionens skyddade områden. En testutbildning genomförs mellan maj 2017 och april 2018. Ytterligare en testutbildning kommer att genomföras inom projektet. Projektet syftar också till att hitta former för en återkommande utbildning. Deltagarna består av guider, både egna företagare, amatörer och turistorganisationsanställda.⁹

Bohusläns Hembygdsförbund

Förbundet stöttar medlemsanslutna hembygdsföreningar genom att anordna diverse kurser och arrangemang. De anordnar även föredrag och ger ut temaböcker samt talar för hembygdsföreningarna i diverse projekt. Medlemmarna har möjlighet att presentera sig i Bohusläns museums utställningsmonter 'Utgångspunkten'. Medlemmarna har möjlighet att sälja sina publikationer via förbundets internetbokhandel. Förbundet hjälper till att hålla kolla på eventuella bidragsgivare, stödjer föreningarna vid dialoger med kommuner, juridisk rådgivning vid avtalskrivning, råd kring t ex utställningar mm.¹⁰

Geopark Bohuslän/ Østfold

Här finns erfarenheter att utveckla vidare för hela området utifrån de geoparker som etablerats. Tanken är att man skall pröva om detta koncept har överförbarhet till andra delar för att kunna skapa en "Geopark Bohuslän/ Østfold". Här kan man lyfta fram de områden som har särprägel av granit och tillsammans med turistorganisationerna se på möjligheterna att samverka för att skapa produkter och paketera dessa.

NAV - industrihistoria och arbetslivsmuseer i Väst

NAV är en partipolitiskt och religiöst obunden ideell, allmännyttig förening verksam i Västra Götalandsregionen som har ett uppdrag från Västra Götalandsregionen att främja och utveckla bevarandet och gestaltandet av industrisamhällets framväxt och kulturarv. I centrum för detta uppdrag står arbetsplatser och andra historiska miljöer med anknytning till industri, arbete, handel och kommunikation. Föreningen ska verka för en helhetssyn där arbetsliv, teknik, produktionsprocesser, sociala förhållanden, folkbildning, kultur, företagande, fackligt och politiskt arbete tydliggörs.

Resultatredovisning

Under våren och hösten 2017 har 11 stycken informationsmöten och workshops genomförts där mellan 1-18 intresserade aktörer har haft möjlighet att diskutera sina verksamheter tillsammans med andra (totalt 60 deltagare). Dessa möten har sedan utgjort underlag för analyser och handlingsplaner. För att få en överblick över det som framkommit i analyserna har vi ställt upp tabeller med något generaliserande ämnen under SWOT-rubrikerna. Då kan vi lättare se likheter och skillnader mellan de olika aktörerna. Vi har också ställt samman de handlingsplaner som förhoppningsvis kan hjälpa ett flertal av aktörerna och som delvis skulle kunna samordnas av projekt Granitkusten i ett senare skede, alternativt av andra pågående projekt eller utvecklingsorganisationer. Bland de intresserade aktörerna finns både befintliga verksamheter och projektidéer. I handlingsplanerna har vi strävat efter att hitta insatser som förhoppningsvis kan gynna etablerade verksamheter, nya projekt samt även de som inte haft möjlighet att vara delaktiga i detta första insatsområde.

SWOT-analyser

Bland de 12 analyser som gjorts kan några tendenser utläsas. Bland styrkorna är det främst den egna goda kompetensen samt miljöerna i sig som de flesta ansett som de viktigaste styrkorna. Bland svagheter är det framförallt ekonomin som nästan alla ansett vara den största svagheten. Dock

9. <http://svinesundskommitten.com/> (2017-10-19)

10. Information från kulturarvskonsulenten Marika Russberg

kan det se olika ut hos olika aktörer på vilket sätt den påverkar. Det kan vara alltifrån att den egna kassan är svag med dåliga intäkter och stora utgifter till att projektet i sig kräver hög finansiering/ investeringar. En svaghet som uppkommit i diskussioner och som vi även kunnat se i realiteten på hemsidor och skyltar är att det saknas översättningar av texter till andra språk. Det har även framkommit att många undviker att guida på engelska. Vad gäller möjligheter så har önskan framkommit och vi ser också att 7 av 12 har möjlighet och viljan att utveckla sina produkter för att bredda/fördjupa sin verksamhet. 8 av 12 vill, samt hade haft fördelar av att samverka med andra föreningar. De största hoten mot verksamheten och/eller projekten är mestadels dålig ekonomi/uteblivna bidrag men också brist på tid och engagerade människor. De kompletta SWOT-analyserna ligger i bilaga 2.

Handlingsplaner och Behov

Vi har gjort en handlingsplan per deltagande aktör med förslag och rekommendationer. Vi har i de separata handlingsplanerna inte begränsat oss till att endast ta med sådant som Granitkusten kan vara behjälplig med. Däremot kommer vi nedan att endast redogöra för de åtgärder vi har sett som potentiella gemensamma insatser. Vissa saker bör anordnas i de kommande insatsområdena/delprojekten, andra bör ligga i en framtida plattform. Det finns flera andra utvecklingsprojekt som pågår parallellt med Granitkusten och för att undvika dubbelarbete bör det undersökas vad som kan synkas med de andra projekten.

Granitkusten bör också ha som mål att hjälpa företag och organisationer att uppnå Turistrådets kriterier för steg 2 – Norden. Att nå upp till Steg 3 – Världen, kan vara en ambition för de större aktörerna.

Förslag på potentiella gemensamma insatser:

- Gemensam bokningscentral - Av 12 analyserade miljöer kan vi se att 6 stycken kunde bli hjälpta av att nyttja en gemensam bokningscentral. Detta skulle kunna ge energi över för annat. Detta finns ju också redan med i tankarna för Granitkustens mål.
- Det vi kan se skulle främja aktörerna och samtidigt varit bra om Granitkusten kan ordna eller samordna i projektform är till exempel guideutbildningar som i längden kan leda till en gemensam guidepool. Det går också att kvalitetssäkra befintliga guider.
- För att komma in i skolan på ett långvarigt sätt bör det i projektform arbetas in aktiviteter så att de blir en naturlig del i läroplanen. Det borde kunna samordnas med Hembygdsförbundets projekt Hembygd 2.0. I längden kan skolaktiviteterna eventuellt samordnas genom den gemensamma plattformen.
- För att utöka och stärka kunskapen om stenindustri och granit bör det göras ett dokumentationsprojekt. Önskemålen har kommit från flera håll att stenbrott behöver dokumenteras och den kunskap som många äldre besitter bör skrivas ner/spelas in för att kunskapen inte ska riskera att försvinna för alltid. Ökar kunskapsunderlaget kan det också öka antal aktiviteter och stärka statusen samt vara en resurs i samhällsutvecklingen. En dokumentation skulle också minska risken att värdefulla miljöer exploateras på grund av okunskap om de historiska och pedagogiska värdena.
- Granitkusten bör kunna vara behjälplig med bidragsansökningar. Eventuellt kunde upplägget vara så att vid ett positivt beslut avsätts en procentuell pott till Granitkustens administration. Vid ett negativt beslut behöver inte aktören betala något, vilket är ett upplägg som används av kommersiella bidragsförmedlare.¹¹
- Marknadsföring är en av grundbultarna i Granitkusten och tänkt att vara det som Turistrådet

11. Exempel på bidragsförmedlare är <http://ekubi.se/> och <https://svenskbidragsformedling.se>

Västsverige ska kunna hjälp till med i kommande insatsområden. Flera av aktörerna har uttryckt behovet av att få hjälp med detta. I diskussioner har det också framkommit att många inte har självförtroendet eller resurserna att marknadsföra sig utanför närområdet. 7 av 11 saknar översatt material och har heller inte resurser att ordna det. Gemensam upphandling av översättnings- och/eller layouttjänster ser vi som en möjlig samordningstjänst av Granitkusten.

- Paketlösningar turister – En viktig sak med Granitkustens process är att se till att aktörer träffas och kan utbyta erfarenheter, tankar och kanske hitta möjliga sätt att samarbeta. Istället för att slåss om samma publik kan de ordna paketlösningar som kan säljas vidare och då kan många aktörer få del av samma kaka. En grupp kan i samma bokning till exempel få guidning på flera olika besöksmål, boendeanläggningar kan förboka besök som de sedan säljer vidare till sina gäster etc.
- Samordning/utbyte tjänster – I detta kan ligga såväl bokningscentral som marknadsföring som paketlösningar men det kan också vara utbyte av material och resurser. Till exempel kan föreningarnas egna guider även hyras ut till andra föreningar genom ett internt nätverk/bokningssystem. Marknadsföring kan och bör samordnas genom Granitkustens gemensamma plattform.
- Deltagande i Granitfestival – En bra marknadsföring av Granitkusten när plattformen/projektet är klart samt ett bra sätt att marknadsföra aktörerna och en grund för ett långvarigt samarbete.

Eventuellt kan kulturmiljö också vara en resurs i integration. Ämnet har inte uppkommit på våra möten men är ändå väl värt att nämna i sammanhanget. Ett exempel på ett lyckat integrationsprojekt där man kombinerade upprustning av en kulturmiljö och besöksmålsutveckling med integration och sysselsättningsprojekt är projektet "Från flyktigmottagande till samhällsdeltagande" på Långban gruv- och kulturby i Filipstads kommun, Värmland¹². Kulturmiljön får där en viktig roll i högaktuella samhällsutmaningar, som ett verktyg med positiva synergieffekter.

Utöver detta ser vi att det vore intressant att anordna rena kurser/föredrag i ämnen som geologi, stenhuggning, marknadsföring.

Aktörerna indelade i teman

Vi har gjort en preliminär indelning av aktörerna i de teman vi vaskat fram, av vilka många kan tillhöra ett flertal av temana. Denna indelning är bara ett förslag från vår sida och kommer självklart att förändras utifrån vilka som är delaktiga samt aktörernas egna åsikter. En anledning att dela in aktörerna i teman är för att underlätta framtida nätverksbyggande och samarbeten. Ett förslag är att arbetsgrupper sätts ihop utifrån dessa teman. För att visa på hur arbetsgrupperna skulle kunna arbeta har vi gjort swot-analys och handlingsplaner för dessa. De kompletta SWOT-analyserna ligger i bilaga 3 och nedan redogörs för de förslag till handlingsplaner vi tagit fram.

Konstnärliga upplevelser

- Initiera ett eller flera projekt med samordning av Granitkusten.
- Söka samarbeten med Konstnärscentrum Väst och kommunerna i Granitkusten.
- Skapa ett samarbete med skolor, konstnärer och hembygdsföreningar (ev använda sig av Hembygd 2.0)
- Projektet lanseras som ett inslag i Granitfestivalen

12. <http://www.filipstad.se/toppmeny/kommunochpolitik/arbetsmarknadsochintegrationenheten/ai/kulturprojektilangban.4>

Kulturscener

- Att sjösätta begreppet 'Kulturscen'. Att samarbeta om ett gemensamt koncept som marknadsförs under Granitkusten. T ex en granitfestival. Det kan vara saker som händer på flera ställen samtidigt eller under en viss period.
- Att samarbeta kring ett biljettbokningssystem som underlättar administrationen.
- Bussresepaketlösningar
- Få in fler samarbetspartners som kan bidra med fler typer av kulturyttringar för att öka antalet möjliga bidragsgivare samt fler engagerade människor.
- Marknadsföra kulturscensplatserna gentemot andra arrangörer som kan hyra scenen.

Vandringsleder

- Enhetliga hemsidor med tydliga kartor, samlade (eller länkade) på Granitkustens hemsida
- Svårighetsklassning av lederna i samarbete med Turistrådet Västsverige.
- Kvalitetssäkring av vandringslederna vad gäller drift och information
- Utveckla lederna med hänsyn till längd, övernattning och matmöjligheter i samarbete med enskilda och företag.
- Ta fram berättelser omkring lederna där en del blir underlag för guideturer och en del till audiovisuell information. Samarbetsprojekt med t ex hembygdsföreningar?

Guidning/förmedling

- Utredda ev samarbete och ev avtal med Bohusguiderna.
- Utredda egen utbildning och kvalitetssäkring inom Granitkusten.
- Utredda samarbeten med guideutbildningen på Utsikten och/eller Göteborgs universitet.
- Upphandla översättning av texter och guidematerial via Granitkusten, samla texter från olika föreningar.
- Kontakta samtliga föreningar och informatörer med arkiv och minnen från stenindustrin för att sedan sammanställa och digitalisera arkivinformatoren hos föreningarna för att tillgängliggöra kunskapen. I (ev i samarbete med Mediacopy)
- Planera inventeringsinsatserna tillsammans med kommunernas samhälls- och kulturenheter och sedan genomföra inventeringarna i samarbete med delaktiga föreningar/informatörer (ev i studiecirkelform).
- Genomföra ett antal berättarcafèer på flera olika platser i anslutning till inventeringsinsatserna.
- Beskriva och klassa miljöerna som underlag för utveckling till besöksmål eller annan samhällsutveckling.
- Presentera ny kunskap, internt i form av underlag till guider, externt i form av digitala presentationer och analoga produkter.

Barn och ungdom

- Sammanställa projekt/ aktiviteter från de olika föreningarna. Ett framgångsrikt exempel är Vikenmästerskapen som till en början initierades av Hornbore by, Hamburgsund i ett Interreg-projekt med Sarpsborgs kommun. Med hjälp av lagtävlingar i vikingagrenar fick eleverna på ett lekfullt sätt inblick i historien. Mästerskapen togs så småningom över av skolorna själva och blev en del av läroplanen för femteklassare.
- Formalisera samarbetet med skolorna. Exempelvis att varje kommun har en som samordnar skolorna inom kommunen och i sin tur har kontakt med Granitkusten (t ex Skapande skola). Alternativt att kommunerna ger ett uppdrag till Granitkusten att organisera samarbetet.
- Webbplats med kunskap (t ex Järnriket: jarnriket.se) med både en reseguide och skolsidor med faktabank framförallt för skolbarn.

Avslutande diskussion

De viktigaste punkterna inom de kommande insatsområdena i Granitkusten är att konkretisera den gemensamma plattformen och kvalitetssäkra besöksmålen. Under de kommande årens utvecklingsarbete bör Granitkustens gemensamma plattform ges en fast struktur med en anställd samordnare. Formen för denna kan vara ett nätverk initierat av kommuner och intresserade företag/organisationer, ideell förening eller en stiftelse. I Bergslagssatsningen finns exempel på kommunalt drivna nätverk där kommunerna delar den administrativa kostnaden genom att turas om att sköta administrationen. Omfattningen av tjänsten beror på vilket uppdrag som ges av finansierare men vår bedömning är att en halvtidstjänst under tre år är ett minimum för att samordna de mycket varierade formerna av aktiviteter som inordnas i Granitkusten. Det är rimligt att tjänsten inledningsvis finansieras genom regional och kommunala bidrag. Under det kommande utvecklingsarbetet bör kompletterande finansieringsformer, såsom medlemsavgift eller avgifter för tjänster i Granitkustens regi, utredas. För att få en mer hållbar struktur ser vi som viktigt med samverkan mellan

kommunen och miljöerna. Viktigt att poängtera är dock att Granitkusten inte ska ersätta det lokala utvecklingsarbetet, utan insatserna ska komplettera den lokala nivån genom att verka som hjälp till självhjälp för att driva utvecklingen framåt vid föreningarna och de enskilda entreprenörerna.

För att uppnå kvalitetssäkring av besöksmålen bör nästa insatsområde handla om att ta fram olika projekt som kan bistå aktörerna med deras behov enligt våra förslag på gemensamma insatsområden (se ovan). För att lyckas med detta och behålla initiativet på den lokala nivån är samordning och nätverksarbete nyckelbegrepp.

Vad blev inte som planerat?

Tidsplanen var från början att workshopparna skulle hållas under vintern 2017 men på grund av lång handläggningstid hos Jordbruksverket kunde vi inte dra igång projektet förrän i mars 2017. Vi började med informationsmöten innan projektet var genomklubbat helt men ville inte börja med workshopparna förrän vi helt fått ja. Till slut kunde vi ändå inte vänta på detta utan fick dra igång workshopparna i juni innan semestrarna.

Enligt den ursprungliga planeringen skulle vi ha 2-3 möten per miljö men när det väl gällde insåg vi att det var mer effektivt att ha flera aktörer med på samma möten. Detta gav också mer utrymme för diskussioner, nytänkande och möten mellan aktörer. Dessutom krävdes fler planeringsmöten med projektledningen än vad vi beräknat i budget. Flera deltagare tyckte det var svårt att formulera Swot-analyser på workshopparna, vissa intresserade kom inte på de fysiska mötena. För dessa har SWOT-analyserna utförts genom direkt diskussion per telefon och mejl med respektive organisation. Nackdelen med detta var att diskussionerna och mötena mellan de olika aktörerna uteblev vilket gav mindre utrymme för nytänkande.

Då projektet ansågs abstrakt bland många deltagare diskuterades ofta själva projektet Granitkusten på mötena och därför beslöt vi att även göra en SWOT-analys av själva projektet utifrån de synpunkter som framkom vid informationsmöten och workshoppar:

SWOT-analys av projekt Granitkusten

De styrkor som projektet ansågs ha är:

- att Granitkusten gentemot andra tidigare stenprojekt inbegriper hela norra Bohuslän.
- att föreningar som inte brukar träffas får träffas – viktigt med samverkan.
- att Bohuslän's viktigaste varumärke lyfts genom ett samlat grepp.
- att projekten kan befrukta varandra.
- att projekt kan få hjälp att kvalitetssäkra sina produkter.
- då kommunerna samverkar redan idag inom vissa områden, exempelvis bibliotekssamverkan och KVIRR, kan vi nyttja erfarenheterna därifrån.

Svagheter:

- Abstrakt och okonkret projektbeskrivning – svårt att ta till sig vad projektet handlar om och vad det ska ge till de som är med.
- För stort projekt – kan bli svårt att samarbeta allihop.

Möjligheter:

- En granitfestival med arrangemang på olika platser i norra Bohuslän skulle kunna samordnas genom Granitkusten.
- Gemensam marknadsföring t ex paketerande via en gemensam hemsida.
- Granitkusten skulle kunna vara en stiftelse varifrån bidrag kan sökas, ungefär som en lokal allmän arvsfond (dit pengar skulle kunna styras istället för allmänna arvsfonden?)
- Skapa en plattform för att samverka med Turistrådet Västsverige om utveckling av destinationer mm

Hot:

- Att t ex fem föreningar samarbetar och får alla bidrag och sen försvinner de övriga, en slags utslagsmekanism. Ett hot som även kan kopplas till starka, kontra svaga aktörers resurser.
- Att någon kommer in med en idé som Granitkusten söker bidrag för och sen får inte idémakaren själv några pengar.
- Att få kontinuitet bland aktiviteterna kan vara svårt hos de ideella föreningarna.

Känslan hos många var att projektets upplägg är nytt vilket är positivt då många aktörer har erfarenheter av projekt som inte är hållbara i längden. Ett nytt sätt att arbeta kan dock också innebära en osäkerhet hur projektet rent praktiskt ska genomföras. Visionen och målet med Granitkusten är tydlig men vilken roll som de enskilda aktörerna ska spela är mer abstrakt. För att uppnå ett mer hållbart projekt som kan leda till något långvarigt är det värdefullt att arbeta nerifrån och upp, det vill säga önskemålen ska komma från de som faktiskt arbetar på fältet. Detta är kanske ovant? Av de tankar som uppkommit och redovisas ovan är det främst hoten som måste tas i beaktning i de kommande insatsområdena/ delprojekten. I varje delprojekt bör det läggas en stunds eftertanke kring dessa. En brist på förtroende mellan föreningar och myndigheter har ofta haft en framträdande roll vid informationsmöten och workshopar. Erfarenheterna från Bergslagen/Gruvuppdraget är att det fodras mycket möten och samtal för att leda fram till en process buren av förtroende istället för misstänksamhet är viktig att ta till sig.

Vad händer sen? Granitkusten 2018-2020

Kommande projekt kommer att fortsätta enligt modellen från förstudien 2016. Projektet bygger på att kommunerna Strömstad, Lysekil, Tanum, Munkedal och Sotenäs är delaktiga i hela plattformsarbetet. Under pågående swotanalyser i insatsområde nr 1 påbörjades arbetet med att sjösätta insatsområde nr. 2 och 3. De kommande insatsområdena handlar om att ta fram en kompetensförsörjningsplan samt att göra en plan över den infrastruktur som besöksmålen behöver för att få dem mogna för marknaden.

Under insatsområde 4 ska kvalitetssäkrade säljbara produkter formuleras som under insatsområde 5 läggs in i befintligt webbaserat bokningssystem. För insatsområde 2-5 kommer pengar att sökas från EU-fonder, tillväxtverket m.fl som relaterar till de insatser som skall utföras. När Granitkusten med alla besöksmål har etablerats och kvalitetssäkrats kommer den att kunna marknadsföras av Turistrådet i Västsverige.

Hela projektet bygger på ett omfattande förankringsarbete samt etablering av en samverkansform som är hållbar över tid. Den absolut viktigaste frågan för projektet inför de kommande stegen är att skapa en kontinuitet i projektet, organisatoriskt men kanske väl så viktigt även vad gäller personal. Flera av de ingående aktörerna är beroende av en tydlig och framåtsyftande process där de ser att

deras intressen tas till vara och kan utvecklas. Projektets mål bör då vara att stödja de lokala organisationerna och projekten men också att skapa möjligheter för och uppmuntra till samarbete. Att ha en bra vision är viktigt men lika viktigt är det att arbetet på vägen dit ger något tillbaka till deltagarna.

Förslag på aktiviteter inom insatsområde 2 och 3:

a. Skapa en organisation för samverkan i området

De fem ingående kommunerna kommer överens om en organisationsform. Ett råd bestående av representanter för företag och organisationer bildas och knyts till organisationen. Arbetet fortsätter med att bygga nätverk samt att förankra idén hos kommuner Även Östfold bör informeras. Detta kan också innefatta att skapa en faktabank med material, bilder, utredningar, turism och kulturarv i området. Det ska skapas en struktur med de finansiella möjligheter som finns inom olika sektorer och hitta bra "genomförda projekt" som kan inspirera. En driftsform ska skapas som ger trygghet och hållbar utveckling. Vi kommer att samverka med befintliga aktörer som har erfarenhet av att driva processer över tid. Ett sådant exempel är Ekomuseum Bergslagen där vi kan hämta erfarenheter. Ekomuseum Ätrådalen är ett annat exempel med stark inriktning på den ideella sektorns deltagande.

b. Inventera och utbilda enligt "Sverige - Norden - Världen"

Inventera samtliga ingående aktörer i Granitkusten enligt Turistrådet Västsveriges trappa Sverige Norden Världen. Varje aktör ska vara medveten om vad som krävs för att nå nästa steg i trappan. På sikt blir det ett krav att nå upp till trappsteget Sverige för att kunna vara med som aktör i Granitkusten.

c. Stödja och hjälpa processer, föreningar med ansökningar, nätverk mm

Aktivt verka ute med olika aktörer där man hjälper till med att bygga nätverk som behövs. Koordinera olika ansökningar och samverkan mellan föreningar och företagare. Medverka på träffar och genomföra möten som engagerar många. Vi ska arbeta som en länk mellan exempelvis Leader Bohuskust, leader Dalsland-Årjäng-Munkedal och lokala föreningar och projekt. Koppla samman olika grupperingar kring teman som kan leda till stark utveckling av besöksmål. Stödja lokala satsningar för att bygga upp besöksmål i de olika kategorier som Turistrådet Västsverige har som arbetsmodell.

d. Geoparksbegreppet och framtiden

Tag del av vad som skett inom projektet med Geopark Platåbergen i Västergötland. Samråd med olika partners för att se om man kan komma fram till en förstudie för granitlandskapet utmed norra Bohuskusten och Östfold.

Bilaga 1: Generaliserade SWOT- analyser

Bilaga 2: Handlingsplaner uppdelade per kulturmiljö (utifrån förstudiens indelning)

Bilaga 3: SWOT-analyser över teman

Granitkusten

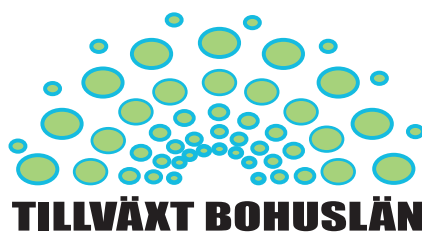
Genom en förstudie har man analyserat fram 12 unika miljöer som genom speciella insatser ska kunna utvecklas till kvalitativa besöksmål inom konceptet granitkusten. Under denna portal vill vi utveckla natur-och kulturavsturism genom att stärka befintliga aktörer samt skapa fler entreprenörer inom kultur- och besöksnäringen. Projektet är ett samarbetsprojekt mellan kommunerna Strömstad, Tanum, Munkedal, Sotenäs och Lysekil med Sotenäs kommun som projektägare.

Projektledare

Britt Wall
0523-664 574
britt.wall@sotenas.se

Författare

Cecilia Wingård
Stig Swedberg

www.tillvaxtbohuslan.se

Ordförande

Jan-Olof Johansson • Lysekils kommun • 0523 – 61 30 15 • jan-olof.johansson@lysekil.se

Processledare

Carl Dahlberg • 076 808 22 60 • carl.dahlberg@lysekil.se

Tillväxt Norra Bohuslän är en arena för samarbete mellan kommunerna Strömstad, Tanum, Lysekil och Sotenäs. Satsningen leds av en styrgrupp bestående av kommunalråd och oppositionsråd med adjungerade kommunchefer och hålls samman av en processledare. Tillväxt Norra Bohuslän är en projektorganisation där samtliga projekt leder mot samma mål; att med balans och varsamhet om miljö och människor skapa tillväxt och utveckling i Norra Bohuslän.